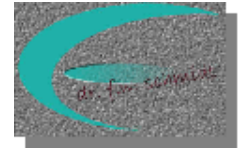

Histo-visie

Hasselt en de synode van Dordrecht

Inleiding

Met het aanbreken van het bestand in het jaar 1609 kwam ook een al lang sluimerend conflict aan de oppervlakte. Wat de Spanjaarden niet was gelukt, namelijk de Republiek vleuggellam te maken, leken de theologen moeiteloos voor elkaar te krijgen. De trillingen waren zelfs zo heftig dat het land uiteen leek te gaan scheuren.

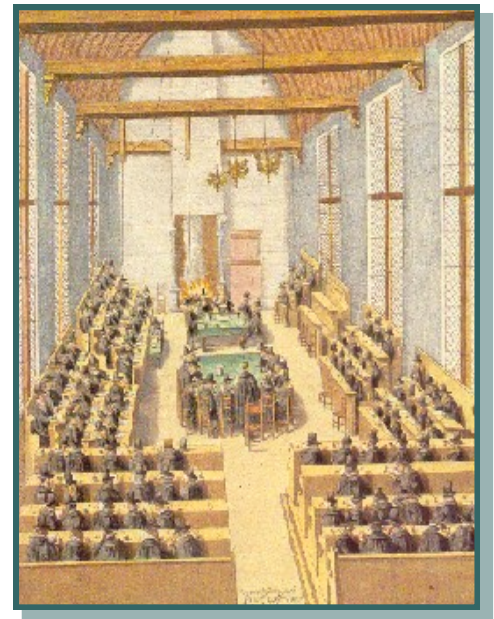
Het conflict is dan ook niet enkel als een theologisch verschil te typeren, daarvoor was de politiek te veel bij de tegenstellingen betrokken.

Wat was er aan de hand?

In het begin van de zeventiende eeuw was er een meningsverschil aangaande de predestinatieleer ontstaan. Deze leer hield in dat de alwetende God van tevoren weet of men in de hemel of in de hel zal gaan belanden. De Leidse theoloog Arminius beweerde dat de mens het heil kon

afwijzen of aanvaarden. De eveneens uit Leiden afkomstige theoloog Gomarus verzette zich tegen deze opvatting. Hij hield vast aan de traditionele voor-

De gomaristen daarentegen hingen de omgekeerde redenering aan. De onderlinge aanvaringen namen zulke proporties

Synode van Dordrecht. In één van de banken rechts zat ds. Vogellius.

beschikkingsleer. Hij was van mening dat de mens zijn eindbestemming niet zelf kon bepalen. Dat was niet het enige verschil. De arminianen waren ook van mening dat de kerk ondergeschikt was aan de staat

aan dat de arminianen hulp zochten bij de overheid. In hun remonstrantie [verzoekschrift] zetten zij hun opvattingen uiteen. Hierop antwoordde de tegenpartij met een tegen geschrift, de contra-remonstrantie. Aldus ont-

Bronnen:

J. Ter Steege, "Bogerman", in *Overijsselse biografieën 2* (Meppel 1992) 27-30

E. De Jongh e.a., *58 miljoen Nederlanders en hun kerken* (Amsterdam 1979) 48-50

D.Nauta e.a., *Biografisch lexicon voor de geschiedenis van het Nederlandse protestantisme* (Kampen 1988) dl I blz. 403 en 404, dl 2 blz. 73-76, dl 3 blz. 291-295

stonden de termen remonstranten en contraremonstranten. Het conflict nam zodanige vormen aan dat alleen met wapens de orde nog gehandhaafd kon worden. Maurits de stadhouder koos daarbij voor de contra-remonstranten, omdat zijn voornaamste opponent, Oldenbarneveldt de tegenpartij was toegedaan. De raadspensionaris heeft deze stellingname zoals bekend met de dood moeten bekopen.

De synode

Om de rust te herstellen zou een landelijke synode de juiste leerregels gaan opstellen. De synode staat bekend onder de naam "Dordtse Synode". Het voorzitterschap berustte bij Johannes Bogerman. De zoon van de Hasselter predikant Bogerman [1598-1604].

Zijn opvoeding typeerde hij als zijnde vroom. Zijn hele leven heeft hij zich daar naar gedragen. Naast dat hij voorzitter van de synode is geweest, weten we ook dat hij aan het sterfbed van Maurits heeft gestaan en dat hij tot één van de vertalers van het Oude Testament is aangewezen.

De tweede persoon die met de synode in verband kan worden gebracht is Petrus Plancius. Hij werd in 1584 in Brussel geboren. In 1613 werd hij predikant in Hasselt. In 1619 vertrok

hij naar Kampen om daar de plaats in te nemen van verdreven remonstrantse dominees. In Kampen stond hij bekend om zijn "scherpe" prediking. Waarschijnlijk nam hij niet gauw een blad voor de mond. Ondanks dat was men in Kampen met hem ingenomen. In 1622 sloeg hij zelfs een beroep van Amsterdam af. Het beeld van een man die ergens voor stond, tekent zich af. Enige nuancering is echter geboden. De magistraat verhoogde namelijk wel in het geheim na het afslaan van het op hem uitgebrachte beroep zijn traktement.

Zijn vader was in Amsterdam één van de leidende figuren geweest in het verzet tegen de leer van Arminius.

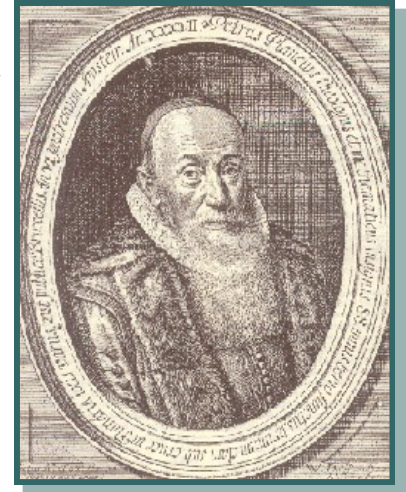
Petrus kwam dus uit een echte predikanten familie. Zijn in 1618 in Hasselt geboren zoon, Petrus trad in eveneens in de sporen van zijn vader en grootvader. En ook diens zoon Petrus koos voor de studie theologie.

De in Hasselt prekende Petrus Plancius kon gerekend worden tot de preciezen. Hij moest niets van de remonstrantse rekkelingen hebben.

Tijdens zijn verblijf in Hasselt bevonden zich onder zijn gehoor ook talrijke slijkgeuzen uit Kampen. Zij stonden aan de zijde van de contra-remonstranten, maar konden in het remonstrantse Kampen niet kerken.

We eindigen met Hieronymus Vogellius. Deze circa 1579 in Weert geboren predikant was een leerling van Gomarus. Hij kreeg in 1617 ook de leiding van de hiervoor genoemde Kamper contra-remonstranten, die zich van de rest hadden afgescheiden. Daartoe werd hij tijdelijk door Hasselt afgestaan. Op vergaderingen van de classes Kampen bekleedde hij een vooraanstaande rol. In 1618 werd hij zelfs gekozen tot één van de Overijsselse afgevaardigden voor de synode van Dordrecht. Daar was hij één van de aangewezenen om de acta van de synode te overzien. Hij was behoudend van aard. Zo ageerde hij enige keren op scherpe wijze tegen de modieuze lange haardracht. Van hem zijn ook enige publicaties bekend, o.a. *Predikatie, vervaende de Belydenisse der ware christelike gereformeerde religie, gelyk die gemeenlik voor d'uytdeelinghe des Heiligen Avondtmaels plagh aande Gemeente Christi tot Hasselt voorgesteld te worden (Amsterdam 1625)*. In 1630 vertrok hij na 16 jaar in Hasselt gepreekt te hebben naar Enkhuizen, waar hij in 1654 overleed.

Uit het voorafgaande komt naar voren dat we mogen concluderen dat Hasselt een bolwerk van de contra-

Vader van Petrus Plancius

-remonstranten was. Een enclave temidden van remonstrantse plaatsen zoals Kampen, Genemuiden en Rouveen.

Bronnen:

H.J.J. Lenferink e.a.,
Geschiedenis van Kampen.
"Maer het is hier te Campen".
Deel 1 (Kampen 1993) 150-157

Meer over de historie van Hasselt weten of zien

www.schmidtplanet.info